

VLAAMSE FILOLOGENCONGRESSEN, naam zowel voor de organiserende vereniging gebruikt als voor congressen, die sedert 1910 in principe om de twee jaar in een Vlaamse stad worden gehouden.

De naam Vlaamse Filologencongresen verschijnt voor het eerst op de Handelingen, uitgegeven na het congres van 1913, dat (evenals het congres van 1910) tevoren nochtans was aangekondigd als het 2de Vlaamsch Taal- en Geschiedkundig Congres. Het is waarschijnlijk dat de promotoren ervan de nieuwe naam hebben gekozen naar analogie van de naam van de vereniging die in Nederland sedert 1898 (tweejaarlijks; van 1910 tot '25 driejaarlijks) een Nederlands Filologencongres organiseerde.

In zekere zin waren de Vlaamse Filologencongresen voorbereid door de Nederlandsche Taal- en Letterkundige Congressen, die van 1849 af (tot 1912) beurtelings in Noord en Zuid hadden plaatsgevonden. Weliswaar kwam op die congressen de zuivere beoefening van de wetenschap (op het gebied van de Nederlandse taal- en letterkunde) niet steeds op de eerste plaats (hun opzet was evenzeer taalpolitiek en nationalistisch: de middelen zoeken en bespreken om de Nederlandse letterkunde te propageren en om de eigen taal te bevorderen in onderwijs, cultuuruitingen en openbaar leven), ze legden echter de grondvesten, waaraan het gebouw van de nieuwe congressen zijn stevigheid ontleen kon. Overigens was door de strijd om de vernederlandsing van de Gentse universiteit in brede kringen de aandacht gevestigd op de noodzaak van wetenschapsbeoefening in de eigen taal, en het verlangen om de wetenschappelijke achterstand van Vlaanderen zo spoedig mogelijk in te halen was bij de jonge Vlaamse intellectuelen en studenten van toen in sterke mate aanwezig.

De idee om congressen te organiseren voor verscheidene wetenschappen tegelijk kreeg vaste vorm te Antwerpen in 1910, waar terzelfdertijd een Genees- en Natuurkundig Congres, een Rechtskundig Congres en een Taal- en Geschiedkundig Congres werden gehouden. Om, ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling te Gent in 1913, de bevestiging te kunnen brengen van Vlaams wetenschappelijk leven, werd andermaal tot samenbundeling van genoemde congressen besloten en werd

HANDELINGEN

van het

EERSTE

Taal- en Geschiedkundig Congres

gehouden te Antwerpen den 17-18-19 September 1910.

ANTWERPEN.

Drukk. De Vos & Van der Groen, Apostelstraat 14.

(17 Juli) 1911

ook de oprichting in het vooruitzicht gesteld van een vereniging voor taalkunde, geschiedenis en aanverwante vakken.

Niettegenstaande de onderbreking door de oorlogsjaren en de nasleep van de Eerste Wereldoorlog bracht het 3de congres in 1920 zoveel belangstellenden (807) bijeen, dat besloten werd elk jaar te vergaderen; in 1924 werd met de Nederlandse Filologencongressen een regeling getroffen om afwisselend in Noord en Zuid te congresseren, waarmee bevestigd werd, dat de Vlaamse Filologencongressen een vaste plaats in het Nederlands-talige geestesleven hadden verworven.

Deze eerste periode van de congressen zou duren tot 1940. In die periode was elk Vlaams Filologencongres een deelcongres van de Vlaamsche Wetenschappelijke Congressen, waartoe behalve het Natuur- en Geneeskundig Congres en het Rechtskundig Congres, later eveneens toetraden het Congres voor Sociale Geneeskunde en Verpleegkunde, het Economisch Congres, het Landbouwkundig Congres, het Technisch Congres en het Congres voor Boek- en Bibliotheekwezen.

In de jaren die de Tweede Wereldoorlog voorafgingen, werd wel een streven naar meer autonomie merkbaar, met o.m. als resultaat de officiële oprichting als vereniging zonder winstoogmerk van de Vereniging De Vlaamsche Philologencongressen (Statuten in de Bijlage van het Belgisch Staatsblad van 11 april 1936, gepubliceerd in de Handelingen van het 13de Congres p. 167-173; tot dan toe was een soort van Huishoudelijk Reglement van toepassing, aangenomen in 1913 en verschenen in de Handelingen van het 2de Congres, p. 321-324).

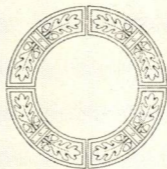
De stuwende kracht in die groots opgezette organisatie was ontegenzegglijk dr. J. Goossenaerts, die van het 2de congres af secretaris van het Filologencongres was geweest, functie waarin hij in 1930 opgevolgd werd door dr. E. Tieleman (dr. Goossenaerts nam toen zelf het secretariaat van het geheel van de Vlaamsche Wetenschappelijke Congressen waar en daaruit zou in 1935 de Vereeniging voor Wetenschap ontstaan, met als orgaan Wetenschap in Vlaanderen, sedert 1940: Wetenschappelijke Tijdingen). Voor niemand kon er overigens twijfel over bestaan, dat de congressen leefden en bloeiden op een voedingsbodem van Vlaamse overtuiging; bij promotoren, referenten en leden van de vereniging werd elk congres gezien als een bijdrage tot de V.B. Uiteraard kwam dat het duidelijkst tot uiting in de verslagen van de eerste congressen, „de gewichtigste en plechtigste bevestiging van het bestaan in Vlaamsch België van een wetenschappelijke bedrijvigheid in en door het Nederlandsch” (Handelingen 2de Congres, P. 5).

De tweede periode in de geschiedenis van de Vlaamse Filologencongressen begint na de Tweede Wereldoorlog. Een groep Leuvense professoren van de humane wetenschappen was tot het besluit gekomen dat de congressen zouden worden voortgezet; prof. dr. J.L. Pauwels aanvaardde als algemeen secretaris op te treden en hij organiseerde meteen een sterke Vlaamse deelneming aan het 19de Nederlands Filologencongres in 1946 te Amsterdam. Spoedig zou trouwens blijken dat veel van wat tijdens de eerste periode was gegroeid, als blijvend kon worden beschouwd.

Handelingen
VAN HET
Tweede Vlaamsch
Philologencongres

GEHOUDEN TE GENT DEN
20-21-22 SEPTEMBER 1913

MODERNE KUNST- EN HANDELSDRUKKERIJ
L. VERHAEGHE & ZONEN, SINT-AMANDSBERG

De structuur van het congres werd grotendeels behouden; tussen de plenaire openingsvergadering en de slotbijeenkomst werden de vergaderingen van de secties (of: afdelingen) ingepast. Aan het woord filologie was in de loop der jaren wel een ruime betekenis gegeven, door opneming van vrijwel alle disciplines die in een faculteit van Letteren en Wijsbegeerte worden gedoceerd: naast de secties klassieke, Germaanse (of, meestal: Nederlandse, Engelse en Duitse filologie), Romaanse en Oosterse filologie, en naast Geschiedenis, dat van meetaf aan een eigen afdeling had bezeten, hadden ook wijsbegeerte, pedagogiek, volkskunde, etnologie, Afrikanistiek, een enkele maal ook muziekgeschiedenis en, in de laatste jaren, communicatiewetenschap onderdak op de congressen gevonden. Op het 30e Filologencongres, te Gent in 1975, was voor het eerst een sectie Geschiedenis van de Vlaamse Beweging geprogrammeerd.

Volgens een beurtsysteem worden de congressen gehouden in een Vlaamse universiteitsstad: Gent, Brussel, Leuven, Antwerpen; het congresbestuur wisselt bij elk congres, met uitzondering van de algemene secretaris (tegelijk penningmeester), die de permanentie van de congressen moet verzekeren; prof. Pauwels werd opgevolgd door prof. dr. Arm. J. Janssens (1954-'64) en prof. dr. J. van Haver (1964-).

De congressen versterken hun grote betekenis voor de wisselwerking tussen Noord en Zuid. Zo is het traditie geworden dat in haast elke sectie een Nederlander aan het woord komt. Tussen de Nederlandse en de Vlaamse zustervereniging bestaat de beste verstandhouding voor de organisatie van en de uitnodigingen op beide congressen.

Vooral wegens de grote groep Nederlandse inschrijvers, maar ook door de deelname van tientallen andere buitenlandse congressisten krijgt elk Vlaams Filologencongres meer en meer een internationaal karakter.

Tot slot volgt nog een chronologisch overzicht van de gehouden congressen.

1ste congres, 1910 te Antwerpen; 2de congres, 1913 te Gent; 3de congres, 1920 te Gent; 4de congres, 1920 te Mechelen; 5de congres, 1922 te Brugge; 6de congres, 1923 te Antwerpen; 7de congres, 1924 te Aalst; 8ste congres, 1926 te Gent; 9de congres, 1928 te Leuven; 10de congres, 1930 te Antwerpen; 11de congres, 1932 te Gent; 12de congres, 1934 te Leuven; 13de congres, 1936 te Gent; 14de congres, 1938 te Leuven; 15de congres, 1940 te Gent; 16de congres, 1942 te Gent; 17de congres, 1947 te Leuven; 18de congres, 1949 te Gent; 19de congres, 1951 te Brussel; 20ste congres, 1953 te Antwerpen; 21ste congres, 1955 te Leuven; 22ste congres, 1957 te Gent; 23ste congres, 1959 te Brussel; 24ste congres, 1961 te Leuven; 25ste congres, 1963 te Antwerpen; 26ste congres, 1967 te Gent; 27ste congres, 1969 te Brussel; 28ste congres, 1971 te Leuven; 29ste congres, 1973 te Antwerpen; 30ste congres, 1975 te Gent.

LITERATUUR: F. Camerlinckx, *De Vlaamse Filologencongressen, hun verleden, hun toekomst*, in *Handelingen van het 25e Vlaams Filologencongres* (1963, p. 17-29).

JOZEF VAN HAVER